

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, за присъждане на образователната и научна степен *доктор*, Област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Български език (Лексикология) към Факултета по славянски филологии, Катедра по български език

Докторант: Радослава Николаева Колева

Тема на доктората: *ЕЗИКОВИЯТ ОБРАЗ НА ПРЕСТЪПНОСТТА В БЪЛГАРСКИЯ И ПОЛСКИЯ ЕЗИК*

Научен ръководител: доц. д-р Надежда Михайлова-Сталянова, СУ „Св. Климент Охридски“

Общо описание на представените материали. Представеният от Радослава Колева комплект с материали съдържа необходимите за процедурата документи. Докторантката е приложила автобиография, пълен текст на доктората, автореферат, и списък на публикациите (пет публикации, четири отпечатани и една под печат). Всички публикации са свързани с темата на доктората. Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на катедрата по български език, на 06.12.2021 г., протокол № 11/ 06.12.2022 г.

Структура на доктората. Актуалност на темата. Дисертационният труд обхваща 231 страници. В композиционно отношение се състои от увод, шест глави, заключение, две приложения и библиография. Темата на доктората се отличава със социална актуалност, доколкото престъпността е един от доминиращите проблеми в съвременния свят. Цел на дисертационния труд е да се изследва и осмисли от филологическа гледна точка един конкретен вид престъпно деяние – престъплението „трафик на хора“, като бъде обвързано с езиковата картина на българския и полския език. Задачата е чрез съпоставителен анализ на фрагменти от българската и полската езикова картина, отнасяща се до трафика на хора, да се проследи концептуализацията на престъплението чрез обособяване на основните метафорични схеми и образи. Материалът, въз основа на който авторката е направила своите наблюдения и изводи, е изключително

разнообразен, което е предпоставка за представителност на наблюденията и направените изводи. Съпоставката на две социални и лингвистични системи – българската и полската, определено придава дълбочина и широк обхват на изследването.

Характеристика и оценка на дисертационния труд. Дисертационният труд разкрива отлична теоретична подготвеност на докторантката в различни научни и социални сфери, многостранна информираност за проблемите, свързани с темата, библиографска осведоменост, способност да се вникне в дълбочината на въпросите и да се интерпретират разностранно. Първите две глави (с. 12-80) имат подчертано теоретичен характер и са встъпление към същинската изследователска част на дисертацията. Компетентно и задълбочено са представени основните теоретични постулати в сферата на когнитивистиката и теорията за езиковата картина на света. И двата подхода са особено актуални в методологично отношение през последните десетилетия. Докторантката е отлично запозната с теорията за езиковата картина на света, представя и анализира възникването и развитието на тази теория, показвайки задълбочени библиографски познания. Р. Колева е успяла да овладее огромния научен материал, да го представи систематизирано и аргументирано. Специално внимание е отделено на изследванията в Полша и Русия, които несъмнено са многобройни, и мисля, че докторантката се е увлякла в подробното описание на възгледите на конкретни изследователи (с. 30-37), като повечето от авторите са представени чрез кратък фрагмент. Липсва коментар за изследванията в българската лингвистика.

Във втора глава задачата на докторантката е не по-малко трудна, защото теориите за метафората датират от древността. Но Р. Колева умело е ограничила анализа си само върху онези концепции, които са свързани с темата на дисертационен труд. На първо място ролята на метафората при изграждане на езиковата картина на света и връзката с когнитивната лингвистика. Докторантката успешно се е преборила с изобилието от теории и концепции, успявайки да ги представи едновременно пълноценно и лаконично. Впечатляващо е голямото количество лингвистична литература, с която докторантката се е започнала. Добре би било да се отдели място на обобщаващи изводи след всяка по-самостоятелна тема от първа и втора глава. Такива изводи са направени само по отношение на метафората.

Трета глава е ориентирана към юридическия аспект на трафика на хора, представяйки как се интерпретира престъплението в българското и полското законодателство. Смятам, че тази глава би могла да се избегне, тъй като няма лингвистична връзка с темата и насоката на изследване. Отсъствието ѝ не би нарушило целостта на доктората.

С четвърта глава изследването навлиза в същинската си част, като разглежда метафоризирането на трафика на хора в медийния дискурс. Докторантката обособява няколко метафорични модела на базата на анализирани паралелно български и полски текстове. Трафикът като *лов* (хищник, жертва, капан); като *течност* (поток, канал, вълна, прилив, но включването на *маршрут* не се вписва в този метафоричен образ); като *търговия* (внос, износ, търговия, покупко-продажба, стока); като *робство* (тук има известно отклонение от целенасочеността на текста, с. 123-124); като *хазарт* (образ, характерен само за българската картина). Осмислянето на тези образи-метафори е подкрепено с таблица, която наистина систематизира направените до момента наблюдения (с. 130-131). В тази глава очевидно докторантката е работила самостоятелно, обработила и систематизирала е значителен по обем корпус, поддържала е сравнението между българската и полската образна метафоризация.

В следващите две глави се проследяват концептуализацията и метафоризацията в разговорния дискурс. За целта са проведени анкети и са анализирани разкази от първо лице. Изводът на докторантката е, че съществува голямо сходство в метафоризацията и при тези типове дискурс.

Възможно е да съм пропуснала при прочита, но бих искала да знам има ли информация по следните въпроси: дали трафикът на жени и по-разпространен от трафика на мъже (както предполагам, че е); има ли разлика в предназначението на жертвите в зависимост от пола им; има ли някаква специфика при трафика с цел сексуална и с цел трудова експлоатация.

В заключението си докторантката умело обобщава внушителното количество теории, наблюдения, примери, текстове, поддържайки уравновесен паралелът между български и полски език. Добавените Приложение 1 и Приложение 2 представят отново (виж трета глава) нормативните актове в законодателните системи на двете страни.

Смятам, че това е излишно отклонение в юридическа насока, от което работата не се нуждае.

Оценка и приноси на дисертационния труд. Обектът на изследване – трафикът на хора, е относително ново, но актуално в общественото пространство явление. Основателно докторантката се е насочила към неговото изследване през призмата на лингвистичния анализ. В научноизследователско отношение трудът представлява завършено изследване, напълно отговарящо на изискванията за дисертационен труд. Обектът на изследване е представен в разнообразни типове дискурс, обработено е внушително количество теоретична литература и емпиричен материал. Съгласна съм с приносите на труда, които докторантката сама е формулирала. В това изследване са инвестирани изключително много труд, усилия, постоянство и всеотдайност от страна на докторантката, което само по себе си говори за висока степен на професионализъм и отдаденост на науката. Р. Колева е преодолела успешно препятствията по пътя на изследването и представя един задълбочен и завършен научен труд. Солидното филологическо образование и разнообразният професионален опит безспорно са допринесли за качествата за направеното изследване.

Заклучение. Достоинствата на обсъждания текст, задълбочените теоретични познания на докторантката, способността ѝ за провеждане на обстойно научно изследване, отнасящо се до две езикови системи, умението да анализира, обобщава и формулира ясни и непротиворечиви изводи ми дават основание убедено да препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на Радослава Николаева Колева образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Български език (Лексикология).

10.02. 2023 г.

Изготвил становището:

(Проф. д.ф.н. Ваня Иванова Зидарова)